

SOCIALE VAARDIGHEDEN

KO				L4				L6							
De kleuters kennen															
9.3.1 een ruime woordenschat en diverse strategieën om emoties te herkennen, te uiten, te benoemen en erop te reageren.															
De kleuters kunnen															
9.1.9 hun noden en fysieke en morele grenzen kenbaar maken.															
Gevoelens en behoeften															
GO!/ MD	■	⌘	Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5- 4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9- 10	10- 11	11- 12	
KO 9.3.1			SV.001		Herkennen gevoelens*. MIA <i>Herkennen:</i> eigen gevoelens <i>*verzamelnaam voor wat je voelt vanbinnen, zowel emoties als gevoelens</i>										
KO 9.3.1			SV.002		Herkennen gevoelens*. MIA <i>Herkennen:</i> - eigen gevoelens - gevoelens van anderen <i>Gevoelens:</i> basisgevoelens en nuances Te hanteren begrippen blij, bang, boos, verdrietig, houden van, ongerust, verbaasd, beschaamd, zenuwachtig, gelukkig, bezorgd, woedend, tevreden, verliefd <i>*verzamelnaam voor wat je voelt vanbinnen, zowel emoties als gevoelens</i>										
KO 9.3.1, KO 9.1.9			SV.003		Herkennen eigen behoeften.										

PBDC

K0	L4	L6
----	----	----

De kleuters kunnen 9.1.9 hun noden en fysieke en morele grenzen kenbaar maken.	De leerlingen weten 9.1.14 dat het belangrijk is om de eigen grenzen aan te geven en te bewaken en om de grenzen van anderen te respecteren.	De leerlingen weten 9.1.12 dat ze (seksueel) grensoverschrijdend gedrag moeten melden aan een verantwoordelijke volwassene 9.1.11 De leerlingen weten dat een seksuele relatie enkel kan opgebouwd worden met wederzijdse toestemming.
--	--	---

Grenzen														
GO!/ MD	■	∞	Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5- 4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9- 10	10- 11	11- 12
L4 9.1.14			SV.014		Herkennen grenzen. MIA <i>Herkennen:</i> - eigen grenzen - andermans grenzen <i>Grenzen:</i> fysieke									
L4 9.1.14			SV.015		Herkennen grenzen. MIA <i>Herkennen:</i> - eigen grenzen - andermans grenzen <i>Grenzen:</i> - fysieke - morele Te hanteren begrippen stop, neen Voorbeelden <i>Andermans fysieke grenzen:</i> - Jos vindt het leuk om handjes te schudden. - Anita vindt knuffelen niet leuk. <i>Andermans morele grenzen:</i> - Myriam leent haar speelgoed dat ze van Sinterklaas kreeg niet graag uit. - Kato vindt het belangrijk dat je eerlijk speelt bij een gezelschapsspel.									
L4 9.1.14			SV.016		Herkennen verschillende manieren om de eigen grenzen aan te geven.									

		Voorbeelden <i>Eigen grenzen aangeven:</i> neen zeggen, in gesprek gaan, iemand tegenhouden, weggaan, zichzelf in veiligheid brengen, iemand erbij roepen	
SV.017		Herkennen het belang van grenzen. MIA <i>Belang van grenzen:</i> • eigen grenzen stellen • grenzen van anderen respecteren	
SV.018		Geven eigen grenzen op een aanvaardbare manier weer.	
SV.019		Respecteren andermans grenzen. MIA <i>Grenzen:</i> • fysieke • morele	
SV.020		Beschrijven dat een seksuele relatie enkel opgebouwd kan worden met wederzijdse toestemming.	
SV.021		Duiden verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag. MIA <i>Grensoverschrijdend gedrag:</i> • ten aanzien van zichzelf • ten aanzien van anderen	
SV.022		Signaleren grensoverschrijdend gedrag. MIA <i>Grensoverschrijdend gedrag:</i> • ten aanzien van zichzelf • ten aanzien van anderen <i>Signaleren:</i> • aan een verantwoordelijke volwassene	
SV.023		Reflecteren over grenzen stellen. MIA <i>Grenzen stellen:</i> • ten aanzien van zichzelf	

[illegible]SV.026

		<i>Actieve luisterhouding:</i> • luisteren naar de ander • adequaat reageren: verbaal en non-verbaal Voorbeelden <i>Actieve luisterhouding:</i> de ander niet onderbreken, non-verbaal reageren op wat gezegd wordt, een passend antwoord of reactie geven, bij het onderwerp van het gesprek blijven		
SV.027		Gaan positief en met vertrouwen in gesprek. MIA <i>In gesprek:</i> met leeftijdsgenoten en volwassenen		
SV.028		Gebruiken verschillende manieren van omgaan met elkaar. MIA <i>Omgaan met elkaar:</i> • zorg ontvangen • zorg verlenen Voorbeelden <i>Zorg ontvangen:</i> hulp vragen en accepteren, complimenten ontvangen, dankbaarheid tonen, vriendelijk zijn <i>Zorg verlenen:</i> hulp en ondersteuning bieden, rekening houden met de behoeften van de ander(en), iemand laten meespelen, iemand in bescherming nemen		
SV.029		Gebruiken verschillende manieren van omgaan met elkaar. MIA <i>Omgaan met elkaar:</i> • eerlijk zijn • respectvol zijn • op sociaal aanvaardbare wijze kritiek uiten • actief luisteren Voorbeelden <i>Eerlijk zijn:</i> ongelijk toegeven, twijfel tonen, durven zeggen dat je iets niet weet/kan, niet liegen, niet vals spelen		

9

• Zelfstandig en samen werken en spelen • Sociale formules hanteren, waaronder groeten, uitnodigen om mee te doen en bedanken					9.3.2 zelfstandig, in duo en in groep werken zonder storend gedrag te vertonen.	9.3.5 een toegewezen rol binnen een groepswerk doelgericht invullen.									
Samenwerking															
GO!/ MD			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12	
KO 9.3.3, KO 9.3.4	BU.03 2 BU.03 3	LL.111 LL.113	SV.032		Werken zelfstandig. MIA <i>Werken:</i> • inclusief spelen volgens de klasafspraken										
L4 9.3.2	BU.03 3	LL.113	SV.033		Werken zelfstandig. MIA <i>Werken:</i> op een constructieve manier										
KO 9.3.3	BU.08 4		SV.034		Herkennen manieren om goed samen te werken. MIA <i>Manieren om goed samen te werken:</i> • sociale formules hanteren: groeten, uitnodigen om mee te doen, bedanken • luisteren naar elkaar • samen iets maken of doen • spullen delen										
KO 9.3.3	BU.08 5	LL.111	SV.035		Werken samen. MIA <i>samenwerken:</i> inclusief spelen										
L4 9.3.2	BU.08 4		SV.036		Benoemen criteria voor een constructieve samenwerking. MIA <i>Samenwerking:</i> • in duo • in groep <i>Criteria:</i> • elkaar helpen • naar elkaar luisteren										

		Voorbeeld Werner geeft uitleg aan Sammy die hulp nodig heeft.
SV.037		Werken constructief samen. MIA <i>Samen werken:</i> • in duo • in groep <i>Constructief:</i> • via door de leraar opgegeven taken en rollen
SV.038		Reflecteren over de eigen bijdrage bij het samenwerken. MIA <i>Samen werken:</i> • in duo • in groep
SV.039		Herkennen verschillende rollen binnen groepswerk.
SV.040		Beschrijven verschillende rollen binnen groepswerk.
SV.041		Voeren verschillende rollen binnen groepswerk uit. MIA <i>Rollen:</i> • met toegewezen eenvoudige rollen • met zelfgekozen rollen
SV.042		Reflecteren over het verloop van het groepswerk. MIA <i>Groepswerk:</i> • in duo • in groep <i>Reflecteren:</i> • feedback geven

Leerlijn
Herkennen ruzie, pijn doen en geweld.
Herkennen ruzie, pijn doen en geweld.
Te hanteren begrippen de ruzie, pijn doen
Verwoorden hoe ze een conflict kunnen oplossen.
Te hanteren begrip oplossen
Voorbeelden - Bij een conflict bedenken Simon en Shelly een oplossing: “Zullen we samen spreken? Zullen we iets anders bedenken?” - Johan vindt het gedrag van Wim niet leuk en zegt “stop!”
Beschrijven een conflict vanuit verschillende perspectieven.
MIA <i>Perspectieven:</i> - context: wie, wat, wanneer, waar; wat is aanleiding, oorzaak, gevolg? - gevoelens die deze situatie bij hen oproept, proberen in te schatten wat de situatie bij de ander oproept - Wat had ik anders kunnen doen? - Hoe wil ik het graag? Hoe wil de ander het graag?
Te hanteren begrippen de vrede, het conflict, de aanleiding, de situatie, de oplossing, herstellen
Beschrijven hoe ze conflicten kunnen oplossen en voorkomen.
Te hanteren begrip

Go!

					Te hanteren begrippen gewond, de wonde											
			SV.061		Duiden wat je moet doen als je ziek bent. Voorbeelden - Mahmed is ziek en gaat naar de dokter. - Mona rust en neemt de medicijnen in die de dokter heeft voorgeschreven. Zo wordt ze hopelijk snel weer beter.											
			SV.062		Beschrijven situaties en gedragingen die schadelijk zijn voor de gezondheid. Voorbeelden <i>Schadelijk gedrag:</i> te veel stil zitten, ongezond eten, geen afstand houden van iemand die ziek is, voldoende te slapen en te rusten, giftige producten eten of drinken, de elementaire regels met betrekking tot hygiëne niet toepassen, overdadig lawaai											
	LO.09 3, LO.09 6, LO.09 0, WT.21 0	LL.010	SV.063		Illustreer strategieën om stress en angst te verminderen en om te gaan met falen, tegenslag en veranderingen. Voorbeelden <i>Strategieën:</i> ademhalingsoefeningen, praten met iemand die ze vertrouwen, positieve zelfpraat, stress voorkomen door goede voorbereiding, afleiding zoeken, falen leren zien als kans om te leren, doorzettingsvermogen, positieve houding											
			SV.064		Gebruiken strategieën om veerkracht te tonen bij stress, angst, falen, tegenslag of veranderingen.											
L6 9.1.4			SV.065		Beschrijven de voor- en nadelen van medicatie. MIA <i>Voordelen:</i> - effectieve behandeling van symptomen - verbetering levenskwaliteit - voorkomen van complicaties - levensreddend <i>Nadelen:</i> - bijwerkingen - afhankelijkheid en verslaving - tolerantie - interacties met andere medicatie											

		• maskeren van oorzaken • kosten		
SV.066		Herkennen genots- en verslavingsmiddelen. MIA <i>Genots- en verslavingsmiddelen:</i> tabak, alcohol, drugs, gokken Te hanteren begrip de verslaving		
SV.067		Beschrijven de risico's van het gebruik van genots- en verslavingsmiddelen. MIA <i>Genotsmiddelen:</i> tabak, alcohol, drugs, gokken		
SV.068		Tonen hun kennis van een actieve, gezonde en veilige levensstijl in verschillende contexten. Voorbeelden • Kasper wordt moe tijdens het lezen in zijn boek. Hij zegt: "Ik ga op tijd slapen, want dan kan ik me morgen beter concentreren." • Niene zegt tegen haar mama: "Ik ga elke dag een halfuur buiten spelen, want dat is goed voor mijn lichaam."		